

ПРЕДРИМСКИЯТ АНХИАЛОС

Засега е трудно да се фиксира точната дата, когато гражданите на съседна Аполония (Созопол) са основали градчето (полихниона на старогръцки) Анхиалос. Историците и археолозите се колебаят в дълъг интервал между края на VI и целия IV пр. Хр. Трудността идва и от обстоятелството, че въпреки дългогодишните разкопки в Палеокастро, тук все още не са открити културни напластявания от тази ранна епоха. Сред римските старини на Анхиалос обаче са открити един предримски епиграфски паметник и един от епохата на последните тракийски царе, които са били във васални отношения с Рим.

Най-ранният надпис представлява поставка за статуарна група с посвещение на възприетите в античния свят египетски божества Сарапис и Изида. Той свидетелствува, че анхиалецът Пасиксенос, син на Антифилос е посветил статурната група, монтирана върху поставката в чест на своето излекуване от някаква болест, което той отдава на божествата.

*„Пасиксенос, син на Антифилос,
излекуван, (посвети) на Сарапис и Изида”.*

Този оброчен надпис е издълбан върху поставка за статуарна група на египетските богове Сарапис и Изида.

Анхиалското посвещение на Сарапис и Изида датира от първата половина на II в. пр. Хр. синхронно на най-ранния декрет на Аполония, открит сред развалините на древната милетска колония Истрия, която се намира недалеч от устието на Дунав, който в древността е носел името Истрос.

В този дълъг представителен надпис за първи път срещаме името на „малката крепост” („фрурион”) Анхиалос. Това е почетен декрет, гравирани върху мраморна плоча, която е счупена, но са запазени почти изцяло цели 40 реда от текста:

„Съветът и Народното събрание решиха:

Въз основа на предложение на синедрие, понеже месембрийците превзеха отвъдната територия (...), когато започнаха война срещу нас, без да я обявяват, и извършиха много и големи светотатства срещу храма на Аполон и изправиха града ни пред крайна опасност, истрианите, които са родственици, приятели и благосклонни към народа ни изпратиха дълги (моцни) кораби и войници, които да ни окажат помощ под командата на облечения с пълна власт навархос Хегесагорас, син на Монимос, благороден мъж. С идването си той запази с нас и съюзниците ни, града, територията му и пристанищата. Крепостта в Анхиалос беше откъсната от неприятеля, поради което градът и доходите му силно пострадаха, обсади и превзе заедно с нас и останалите ни съюзници и унищожиха до основи. В тази морска експедиция срещу Анхиалос при нападенията на противника срещу флотата ни Хегесагорас се изложи на опасност срещу мнозина неприятели и заедно с нас и останалите ни съюзници победи и плени един кораб заедно с екипажа му. Също така при дебаркиранията, проявявайки изключителна смелост в борбите и във всички останали случаи той се бореше непрестанно за победата, търсейки опасностите, като успяваше да накара винаги своите войници да проявят готовност и да бъдат полезни в битките.

Поради това, за да покаже народът ни, че е благороден, и че почита добрите мъже, Съветът и Народното събрание решиха:

Да бъде на добър час! Да изкажат похвала за тези неща на истрийците, наши приятели, родственици и съюзници и за това, че изпратиха Хегесагорас, син на Монимос, и да се обявят гласуваните на истрийците почести. Също така да увенчаят Хегесагорас, син на Монимос със златен венец по време на дионисовите празници, да му издигнат медна статуя, която да го представя въоръжен, на нос на кораб, да поставят тази статуя в храма на Аполон Иетрос, да напишат решението на базата и да

съобщят почитите и в Истрия по време на събранията и състезанията...”

Както е видно в истрийския надпис, Анхиалос е наречен „*фрурион*” (*frouirion*), което на български език може да се преведе „*малка крепост*”. През първите десетилетия на II в. пр. Хр. Анхиалос обаче сигурно е изпълнявал и ролята на емпорион (пазарище). Според почетния декрет, Аполониосците дават проксения (почетно гражданство) на истрийския наварх (адмирал) Хегесагорас, син на Монимос. Той имал големи заслуги за възвръщането на крепостта Анхиалос във владение на Аполония. Този малък град станал ябълка на раздора и предизвикал война между дорийската колония Месамбрия и йонийската Аполония – метрополия на Анхиалос. Както свидетелствува знаменитият декрет, открит в сестринския град на Аполония, през първите десетилетия на II век пр. Хр.

Напрежението между двата полиса, разположени в двете крайни точки на днешния Бургаски залив, се засилило и над него проблеснало късото съединение на войната. В историографията се акцентира върху владенето на Анхиалските солници като повод за войната, но за това няма сведения и, както подчертахме, можем да бъдем сигурни, че плодородието на Анхиалското поле е било основния мотив за прибягване до тези крайни враждебни действия.

И „*полихнионът*”- „*градчето*” Анхиалос, наричан в надписа и „*фрурион*”, т. е. малко укрепление и равнината около него станали ябълка на раздора. Месамбрийците спугали този Аполонийски цирей, израснал в непосредствена близост до собствената им територия. Те превзели Анхиалос, но не се задоволили само с това и преплавайки залива и ударили Аполония точно в Ахилесовата пета на града. Месамбрийци завладели и осквернили храма на бог Аполон Лечител на днешния остров „Свети Св. Кирик и Юлита”. Точно в какво се изразило поругаването, лапидарният текст на истрийския надпис мълчи. Можем да предполагаваме, че те са

задигнали бойните доспехи на основателя на Аполония Анаксимандър и всички дарове, пренесени от Аполонийски граждани и гости на бог Аполон – защитника, чието име е носел града. Опозорено било мястото, където се намирал прочутият в цял свят бронзов колос на бога на всички колонисти, живеещи по бреговете на Гостоприемното море. От него сега са запазени само изображения, гравирани върху монети.

Аполон Иетрос – тоест „*Защитник пазител от злото*” и „*Лечител*”, бил почитан и в Истрия. Не само еднаквата метрополия Милет сближавала Аполония и Истрия. Общият култ към Аполон в ролята му на Лечител също обединявал двата западнопонтийски града. През ранната фаза на своята история те са имали и еднакви домонетни форми – бронзови стрелипари. Тези нефункционални предмети се тълкуват и като символ на Аполон Иетрос. Те са характерни и за траките и за севернопонтийските скити, които имали обичай да изстрелват стрели към небето, когато боговете не били благосклонни към тях.

За да избавят своите братя – аполонийците, истрияните, начело с наварха – адмирала Хегесагорас, син на Монимос, незабавно пристигнали в Залива, разделящ съперниците и обединените флоти на Аполония и Истрия предприели наказателна операция срещу самозабравилата се Месамбрия. Дали обаче в резултат на тези действия се е възвърнало статуквото? Едва ли. Според надписа, аполонийците си върнали Анхиалос. Не става ясно обаче защо те разрушили неговите високи крепостни стени. Дали при атака или просто, след като осъзнавали своята военна и икономическа немощ, не искали да оставят едно укрепено място, където отново да господстват месамбрийците. В Истрийския надпис няколко пъти се споменава, че в сухоземните операции участвали освен истрияните и някакви неназовани „съюзници” на Аполония. Можем с пълно основание да предположим, че това са били местни траки, които са били засегнати от нашествието на месамбрийците, загубвайки орната земя в плодородното Анхиалско поле.

Въпреки победата и възстановяване на старото статукво на Анхиалос като Аполониоско предмостие, кризата от първата половина на II в. пр. Хр. коренно променила съдбата на Анхиалос. След попадането на Западнопонтийските градове под скиптър на Рим в резултат на похода на пълководеца Марк Лукул през 72 г. пр. Хр. за новите господари Анхиалос с преобладаващото си население от траки придобил по-голяма значение от Месамбрия и Аполония.

Аполония, където е имало гарнизон на понтийския владетел Митридат VI Евпатор, срещу когото всъщност Рим предприел военната кампания през 72 г. пр. Хр., била разрушена. Самата Месамбрия била пощадена, но нейната територия, както свидетелстват заровените при този поход съкровища, била опустошена. И когато римляните е трябвало да избират административен център на днешното Южно Черноморие, много по-подходящ се оказал „населеният с траки”, както по-късно го нарича византийският историк Прокопий Анхиалос (Procopius, De aedif. III, 18). И васалите на Рим – последните тракийски царе, резидиращи в Бизия (днес Виза в Турция) направили Анхиалос център на голяма стратегия. Преките доказателства за тази административна промяна датират от началото на християнското летоброене, но можем да бъдем сигурни, че градчето при „соленото езеро” е придобило голямата си тежест на център на едноименна стратегия още през първата половина на I в. пр. Хр.

Като най-ранен паметник, споменаващ Анхиалос, аполонийският декрет от Истрия е важен за нас и при тълкуване на името. То многократно е тълкувано и всички интерпретации са обобщени от проф. Михаил Лазаров и академик Васил Гюзелев в увода на своята „История на Поморие”. В противоречие с досегашното тълкувания, според които градът е наречен така поради разположението му на морския бряг или в съседство със Соленото езеро, влезе Атанас Орачев, който в новата книга „Поморие. Древност и съвремие” твърди, че епоним на града е нимфата Анхиале. Той

се позовава на факта, че у Страбон градът е наречен „*Анхиале, градче на Аполонийците*” (Strabon 7, 6, 1). Орачевата интерпретация съвсем не е убедителна, защото с такава словесна форма името се среща у един извор, който е прекалено късен (Страбон живее на границата между I в. пр. Хр. и I в. след Хр. т. е. повече от век след най-ранното споменаване на града с формата „*Анхиалос*”). Освен това същото звучене имат и всички по-късни споменавания и на всичкото отгоре специалисти по старогръцки от ранга на проф. Михайлов приемат, че у Страбон става дума за интерполация в неговия текст (IGBR I, p. 323). Ако епонимът беше нимфата Анхиале, защо върху псевдоавтономните монети на Анхиалос върху лицевата страна се изобразява херос-епоним с името „*Анхиалос*”, а не нимфата, която се привижда на д-р Орачев . Макс Щрак датира тази монетна емисия с изображение на Асклепий върху реверса в началото на III-тото столетие (Strack 1912, 407, Taf. V, 34)

Но след това критично отклонение нека са де върнем към произтичащото в Анхиалос според аполонийския декрет от Истрия. Разрушените крепостни стени, за които се говори в надписа сигурно са били възстановени, затова Публий Овидий Назон е бил впечатлен преди всичко от „*високите стени на Анхиалос*”.

Косвено доказателство за издигането на Анхиалос през първата половина на I в. пр. Хр. е могилното погребение на тракийската жрица Лесескепра, открито случайно през 1976 г. в една голяма могила, разположена на около 300 м северозападно от Поморийската куполна гробница.

По време на Втората световна война могилата на Лесескепра е послужила на германците, за да издълбаят в нея скривалище. Тогава техният хоризонтален изкоп е стигнал само на сантиметри от кладата, върху която са били изгорени тленните останки на Лесескепра. Когато в ново време при аграрна дейност насипът беше отново засегнат археологията имаше шанса богатото погребение чрез изгаряне да се открие почти непокътнато.

В него се намериха много златни украшения, ритуална купичка, магически предмети и луксозна червенолакова керамика от епохата на Октавиан Август. Погребението е било извършено чрез трупозгаряне върху клада и гробните дарове се откриха във въглените и пепелта от нея.

Керамиката е доказателство, че Лесескепра е била погребана през последната четвърт на I в. пр. Хр., но златните предмети и особено огърлицата от златни нишки и висулки е много по-ранна и сигурно датира от III – II в. пр. Хр. Значи Лесескепра е потомствена жрица вероятно е наследила ценната огърлица от свои далечни предци. Името на жрицата „на Лесескепра” може да се прочете върху единия чифт фигурни обеци, украсени с изображения на сфинксове. Някои млади археолози предлагат друго четене и вероятно под влияние на новата мода мъжете да носят обеци смятат, че не става дума за погребана жена, а за погребан мъж на име „Лесескепрос”. Техните аргументи са едностранчиви и се опират само на погрешно направен филологически анализ. Тъй като името „Лесескепра” е уникално засега, такъв граматически анализ, според мене, не е възможен. Освен това никой от изследователите досега не е забелязал, че върху закопчалките на пищната огърлица има изобразени две костенурки. Тези изображения ни говорят, че погребаната е била почитателка на Афродита – богинята на красотата и любовните авантюри. Естествено богинята е била почитана и от мъжете, но за тях тя е била покровителка на щастливото плаване, а не на еротичните вълнения. Това именно ме кара да предпочета старата интерпретация на анхиалското могилно погребение, а не смяната на пола на погребаната, която се предлага напоследък. Спомням си, че в кладата имаше запазени кости, но за съжаление през 70-те години на XX век нашите лаборатории не можеха да установят пола по натрошени горели кости. Жалко, че не ги запазахме. Почти синхронно с погребението на Лесескепра е преминаването римският поет Публий Овидий Назон, който по сухоземен маршрут е пресякъл

Тракия от егейското пристанище Темпира и е стигнал до Анхиалос, където отново се качил на кораба и отплавал за Томис.

При това преминаване музата на поезията за първи път докоснала тази периферна област на разрастващата се римска империя – античния Анхиалос и най-близката му територия. В суровия декември на 8 г. след Хр., на път за Томис (днес Констанца), големият римски поет Публий Овидий Назон (43 г. пр. Хр. – 18 г. след Хр) дошъл по суша в Анхиалос и името на града завинаги попаднало в поезията. Четем го в десетата елегия на сборника „Тъги” (*Tristia*), която звучи като един от най-старите периплоси (описания на бреговете) на Западния Черноморски бряг. Ето съответния фрагмент от прочутата елегия:

*„... и през Бизантион – там брегът господства над пролива,
Отварящ врата към Евксинския Понт,
За да премина, понесен от Южният вятър
подвижните страшни скали, наречени Кианейски.
Тинския залив да стигна, а после града Аполонов
И под стените високи на Анхиалос преплавал
във Месамбрийския порт да закотвя.
Да мина Одесос, след туй крепостта,
Получила име от Бакх-Дионис,
А също града, дал подслон на потомци
На Алкатой – както говори предание
И невредим да пристигна в града на милетците,
дето оскърбеният бог ме запрати...”*

За Анхиалос през епохата на Август и Реметалк ние нямаме конкретни данни, но богатото могилно погребение на тракийската жрица Лесескепра красноречиво говори за наличието на аристокрация в този крайбрежен център на стратегия, наречен в началото на II век пр. Хр. „фрурион”, а в един надпис от Бизия се говори просто „за местата около Анхиалос” без

да се уточнява статута на селището. Хипотезата, че Овидий, съпровождан от свита, осигурена от Реметалк I, пресича Тракия по долините на Марица и Тунджа от Темпира до Черно море и именно в Анхиалос отново се качва на борда на своя кораб, се подкрепя и от някои негови текстове. Ще превода за пример 104 стих от девето писмо на „Четвърта книга на Послания от Понта” (*Ex Ponto*). Тук той недвусмислено заявява, че всички околни градове са му оказали почит и от това може да се заключи, че и Анхиалос, дори и да не го е удостоил с обичайната за гръцките градове проксения (почетно гражданство), то сигурно по свой начин му е засвидетелствувал уважението си.

Овидиевото минаване през Анхиалос е станало само 3 – 4 години преди възцаряването на Котис, синът на Реметалк I. И отново добрият дух на проф. Гандева ме подтиква да направя съпоставка между сведенията на историка Тацит за младия Котис, които датират от самото начало на II век (смята се, че Аналите са публикувани в 116 г.) и психологическата характеристика, която му прави Овидий в писмото си до него в 12 или 13 г. (Обръщам внимание, че точно един век разделя реализирането на стихотворното писание и историческия трактат). За Котис Тацит казва „*illimite et amoenum*” т. ест „мек”, „нежен” и „приятен”, „прелестен”, за разлика от Рескупорис за когото е казано „*atrox, avidum et societatis impraciens erat* – „суров, алчен и необщителен”. А ето стиховете, които най-добре характеризират Котис Млади:

„Добави и това, че изучаването на изкуствата облагородява (омекотява) характера (нрава) и с това подтиква грубостта. Никой от царете не е бил толкова обучен в тях (в изкуствата) и не е посветил толкова време на прилежни занимания. Твоите песни свидетелствуват за това, дори и да не изтъкваш името си, аз не бих отрекъл: те са написани от един млад трак. Нека Орфей не бъде единствен в тези предели. Бистонската земя се гордее с твоята превъзходна дарба”.

Все едно Овидий и Тацит са си „*плюли в устата*”, както казват старите българи. Те употребяват близки и дори едни и същи думи „*mite*” (Тацит) „*mitibus*” (Овидий).

Тацит също така свидетелствува в „*Анали*”: Когато Август разделил Тракийската земя след смъртта на Реметалк I между неговия брат династа Рескупорис и сина си цар Котис „*гръцките градове и съседната им обработваемата земя*” били предадени на Котис, а „*необработеното и дивото*” предал под власта на Рескупорис. „*In ea divisione arva et urbes et vicinia Graecis, Cotyi; quod incultum, ferox annexum hostibus, Rhescuporidi cecit: ipsumquae regum ingenia*” (Tacit. Anales, II, 64).

Многозначително е също така, че Овидий се обръща към Котис като „*поет към поета*”:

„*Другото нещо, което ме свързва с теб – на един и същ свят олтар, двамата служим. Аз протягам молеци ръце като поет към поета. Нека твоята земя е надеждна за моето изгнание.*”

Поетическото творчество на младия Котис е засвидетелствувано и в една епиграма на Антипатер от Тесалоники, която се съдържа в *Antologia Palatina*. Котис пишел на старогръцки език. А дали тази традиция по някакъв начин е оцеляла до II – III век, откогато датират няколко епиграми, открити в района на Малко Търново, недалеч от столицата на тракийските царе Бизия?

Това всъщност е единственото писмено свидетелство, че по времето на Овидий през второто десетилетие на I в. сл. Хр. е творил още един поет – вероятно възпитания и образовал се в Рим тракийски цар Котис Млади. В нумизматиката приемаме, че върху реверса на някои Реметалкови монети миниатюрната главичка пред Реметалк I ни представя престолонаследника Котис. Без да е казано изрично в текстовете можем да приемем: След смъртта на баща си, Котис директно е наследил титлата „*цар*”, докато в старогръцките надписи неговият чичо е удостоен с по-

ниската титла „династ”, предадена около 19 год. на сина му Реметалк II. Това е илюстрирано красноречиво изразено в Бургаския надпис на Аполониос, син на Ептайкентос, където причастието (дюнастеуонтос) е заличено и върху него е изписано (басилеус) - новата титла на владетеля, присъдена му от римляните в 25 г. Ето оригинални текст на Надписа от бургаския квартал „Изгрев” и неговия български превод:

„На Аполон Карсенос – великият бог, като се помоли и като сполучи, жертвеник издигна Аполониос, син на Ептайкентос, от Виза, стратег на Анхиалос и на Селетика, и на Рюзика; за себе си и за жена си Леонто и за децата си, по времето на Реметалк, на траките цар”. Един по-късен релеф на тракийския конник ни показва, че светилището на Аполон Карсенос се е намирало на връх „Шилото” югозападно от бургаския квартал „Меден рудник”. Върху този оброчен релеф с мида пред коня има надпис, който възстановен в горната си част гласи: *„На Аполон Карсенос”*. Досега всички автори, които са се занимавали с първия бургаски надпис са убедени, че той датира от времето на Реметарк II. (Тава личи и от изтриването на титлата „дюнастос” и заменянето и с „базилеас). В *„Поморие. Древност и съвремие”* обаче, Атанас Орачев не се съгласява с тази интерпретация, а предатира посвещенията на Аполониос, син на Ептайкентос по времето на Реметалк I и епохата на Октавиан Август (Орачев, История на Поморие. Древност и съвремие 156-157). Това е неприемливо, защото противоречи на генеалогията на Реметарк II, която ясно и недвусмислено е отбелязана в надписите от Бизия и Абритус, които са цитирани тук по Теофил Иванов:

Ето оригиналният текст на надписа от Бизия и неговия превод:

„Син на Ептейкентос, изпълняващ (длъжността) стратег на местата около Анхиалос при тракийския династ Реметалк, внук на цар Котис и син на дъщерята на цар Реметалк и на династа на траките Рескупорис”.

И подобният на него надпис, открит сред развалините на Абритус (Разград):

„Когато царуваше над траките Реметалк, внук на цар Котис и син на дъщерята на цар Реметалк и на династа Рескупорис, Аполониос, син на Ептайкентос, изпълняващ (длъжността) стратег на Анхиалос и на Рюзика, постави жертвеник”.

Към тях се добавя и последният от посветителните надписи на бизиеца, станал вече римски гражданин и приел малкото име на Калигура, а не на Октавиан Ангуст. Той беше открит във вече застроения сектор на градището на Анхиалос – *„Палеокастро”*:

„През 13-тата година на царуването над траките на Реметалк, син на династа Рескупорис и внук на цар Котис, (син) и на дъщерята на цар Реметалк, Гайос Юлиос Аполониос, син на Ептайкентос, стратег на Анхиалос (постави) статуя на Дионис.”

Този надпис е публикуван от мене няколкократно, но нито една от тези публикации не е цитирана от д-р Орачев в *„Поморие. Древност и съвремие”*. Към цитираните по-горе надписи от времето на Реметалк II се добавя още един, открит в Аполония Понтика (IGBR I, 399). Това посвещение на Аполон Иетрос съдържа цитираната вече генеалогия на тракийския цар. Най-новата стема на последните тракийски царе е публикувана за пореден път от проф. Димитър Попов и тя е съобразена с данните от тези надписи.

Посветителният надпис, открит сред развалините на Анхиалос е бил направен от стратега Гайос Аполониос, син на Ептайкентосос от Бизия. Той е бил изключително гъвкав и дълго управлявал стратегията *„Анхиалос”*. Нещо повече този тракийски стратег е бил анхиалски зет, ако се съпоставят надписите, открити в Бургас, Анхиалос и Аполония с един надпис, открит още през 1829 г., сред развалините на Анхиалос и нарисован заедно с мраморен саркофаг и няколко късни мраморни

капитела, нарисувани от френския художник на руска служба Огюст Дезарно.

Ето текстът на надписа върху релефа на Аполон, посветен от Авлудзенис, син на Авлудзенис:

„Добра съдба! Авлудзенис син на Авлудзенис издигна жертвеник на Аполон за собственото си спасение и за лозето си на хълма.“

А ето и посветителният надпис на дъщерята на Авлуцзенис и съпруга на стратега Аполоний, открит Аполония Аполония Понтика:

„От Леонто, съпруга на Аполониаос и дъщеря на Авлудзенис, на Зевс Отеца като се помоли и ощастливаена (направи) благодарствен дар“.

Ментонамиранията на надписа на Леонто и споменатият надпис от Аполония, посветен на Аполон Иетрос от времето на Реметалк II, заедно с предходните коментирани оброчни паметници от Аполониос, син на Ептайкентос очертават една пълна дъга около Бургаския залив и красноречиво говорят за голямото влияние на фамилията на стратега на Анхиалос в този микрорайон на древна Тракия.

Мощното присъствие на бронзови монети на Реметалк I и Октавиан Август в каптажа на *Aquae calidae* (Бургаските минерални бани), първата пътна станция по пътя от Анхиалос към вътрешността на Тракия и последната по сухоземния път на Овидий към *„високите стени на Анхиалос“*, за нас е многозначително и е доказателство за силното влияние на бизийската династия в самата територия на Месамбрия, която по това време започва да се слива с обсега на стратегия Анхиалос. Според Филов в 1910 г. от намерените в каптажа около 3000 монети 180 били на Август и Реметалк. Може би една част от тях принадлежат на Реметалк II, но все пак това са едни от най-многобройните монети в находката. През 1994 г., когато бяха открити над 300 бронзови монети, това съотношение се запази. Всъщност тук са намерени бронзови монети от всички типове на Реметалк I.

На базата на историческите извори (Tacit. Analecta, II, 64) началото на кариерата на Реметалк II като династ се поставя в 19 г. след Хр. Пак според тях през 25/26 г. в Тракия има племенни брожения срещу този васал на Рим. Ако вземем предвид факта, че надписът от развалините на Анхиалос не може да бъде по-късен от първите две години от възцаряването на Калигула, т.е. 37/38 г., едно просто аритметично действие води до извода – именно през 25 г. Реметалк II е получил титлата „цар” („басилеос”). Тази база ни помага да уточним също така, че през 38 г. той все още изпълнява функциите си на васален владетел на Тракия. Синът на поета Котис, Реметалк III, чийто ред на бизийския трон дошъл вследствие ходатайствата на майка му Антония Трифена пред римските императори, явно не се бил възцарил в 37 година, както е прието в повечето учебници и справочници, а не по-рано от 38 г. след Хр.

В аспекта на Овидиезнанието сега нас повече ни интересува периодът преди 19 г., когато по разпореждане на Рим Реметалк II замества низвергнатия и заточен в Александрия династ Рескупорис, справедливо обвинен от Антония Трифена в убийството на съпруга ѝ Котис, сина на Реметалк I и племенник на Рескупорис.

За нас са по-важни конкретните епиграфски данни, че в центъра на стратегия Анхиалос през 8/9 година е живял тъстът на бизиеца Аполониос, син на Ептайкентос тракиецът Авлудзенес, син на Авлудзенес и е имал лозе, разположено на един от хълмовете близо до Анхиалос, а също така и обстоятелството, че през този район е преминал световно известният поет римски поет и името „Анхиалос” е влязло в поезията на Публий Овидий Назон още през второто десетилетие на I в. след Хр. В края на 8 г. след Хр. Анхиалос явно е бил кратковременно убежище на поета-изгнаник. На границата на XIX и XX век тук за кратко се подвизавал и българският поет Пейо Яворов. Овидий, освен Анхиалос, е обезсмъртил и любимата си Корина, а Яворов е възпял черноморската гъркиня Калиопа. Само първите

две букви на двете им вдъхновителки съвпадат. Но преди всичко Анхиалос кънти в поезията на двамата гении. И това щастливо съвпадение ни тласка към мисълта, че не може да се разбере, къде живеят чудесата – в поезията, или в живата история, която блика от древните паметници.

Тези културно-исторически реалии представляват един естествен фон на Деветото послание на Публий Овидий Назон (*Ex Ponto, II, 9*) до Котис Млади. Тяхната археологическа и нумизматична интензивност показва, че Левият бряг на Понта, където е разположен Анхиалос и през смутното време на кардинални промени продължавало да играе водеща роля в развитието на древна Тракия. И макар че през второто десетилетие на I век след Хр. Овидий бил потопен в „гетската гълчава“, като агонотет на Томис и като поет той също участвувал в подготовката на бъдещата повсеместна урбанизация, с която Балканските области ще влязат в историята на обширната Римска империя.

Проф. д.и.н. Иван КАРАЙОТОВ